

FTAMP 14.35.07

<https://doi.org/10.32523/3080-1710-2026-154-1-8-22>

Ғылыми мақала

Заманауи білім беру жағдайында болашақ педагог-психологтардың кәсіби-зерттеушілік ойлауын дамыту мәселесі

Ж.К. Адасканова^{*1}, К.Ш. Молдасан², Ж.Т. Махамбетова³, Ж.С. Айлауова⁴

^{1,2} Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті, Алматы, Қазақстан

³ Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан

⁴ Қорқыт Ата атындағы Қызылорда университеті, Қызылорда, Қазақстан

(E-mail: ^{*}zhadyra.adaskanova@gmail.com, ²moldasank@mail.ru, ³mzhamilyam@gmail.com, ⁴ailauovazh@korkyt.kz)

Аңдатпа. Білім беру процесі – бұл әлеуметтік, экономикалық, саяси, нормативтік, материалдық-техникалық және технологиялық сипаттағы әртүрлі факторлардың әсерінен өзгертін және дамытын динамикалық құбылыс, және де оның мазмұнын уақыт талаптарына сәйкес үнемі жаңартып отыру қажет. Педагогтың кәсіби ойлауын зерттеу мәселесі педагогикалық психологиядағы іргелі мәселелердің бірі болып табылады. Оның маңыздылығы мұғалімнің іс-әрекетін, оның кәсіби мінез-құлқы мен қарым-қатынасын ұйымдастырудағы педагогикалық ойлаудың рөліне байланысты. Заманауи педагогикалық еңбек процесі стандарт пен шаблондауға бағынбайды, себебі мұғалімнің шығармашылық міндеттерінің ауқымы бұрынғы кезеңдермен салыстырғанда өте үлкен, оқу-тәрбие жұмысының мазмұнына, формалары мен әдістеріне түбегейлі инновациялар енгізуден бастап, мұғалімнің әр түрлі жағдайларында туындайтын әр түрлі ағымдағы мәселелерді шешуге дейін. Зерттеудің тұжырымдамалық негізі қазіргі заманғы тенденциялар мен цифрлық өзгерістерге байланысты ғылымдардың қазіргі даму жағдайын ескере отырып, болашақ педагог-психологтардың кәсіби-зерттеушілік ойлауын өзгертуге серпін болды. Мақалада «кәсіби ойлау» ұғымының мәні мен «заманауи педагог-психолог дағдылары» терең қарастырылып, оның негізгі анықтамасы тұжырымдалады. Болашақ педагогтердің зерттеушілік ойлауын дамыту үдерісінің тиімділігін арттыруға ықпал ететін психологиялық-педагогикалық негіздерді анықтауға ерекше назар аударылады. Мақаланың мақсаты – болашақ педагог-психологтардың кәсіби-зерттеушілік ойлауын дамыту мәселелері мен оны шешу жолдарын анықтау. Бұл мақалада болашақ педагог-психологтардың арасында жүргізілген сауалнама әдісі, отандық және шетелдік ғалымдардың ғылыми басылымдарда жарияланған еңбектеріне шолу, жалпылау секілді зерттеу әдістері қолданылды.

Түйін сөздер: педагог-психолог, кәсіби-зерттеушілік ойлау, заманауи білім беру процесі, ойлау, кәсіби қызмет.

Түсті: 09.10.2025; Мақұлданды: 15.03.2026; Онлайн қолжетімді: 31.03.2026

*хат-хабар авторы

Кіріспе

Қазіргі білім беру жүйесіндегі педагогтарды кәсіби даярлауға ерекше талаптар қойылады, оның өзегінде олардың ойлау қабілеті мен креативтілігі (шығармашылық ойлауы) тұр. Сын тұрғысынан ойлау – ХХІ ғасырдың заманауи тұлғасының маңызды интеллектуалдық дағдылары мен міндетті кәсіби сапаларының бірі болып табылады. Қарқынды өзгеріп жатқан ортаға икемделе алатын, стандартты емес шешімдер қабылдайтын, оқушылардың танымдық белсенділігін ынталандыратын мұғалім бүгінгі таңда білім беру реформаларын жүзеге асыратын басты тұлға ретінде қарастырылады (Cornish, 2024). Бұл үдеріс болашақ мамандардың кәсіби құзыреттерін жетілдірумен қатар, олардың ғылыми-ізденіс мәдениеті мен зерттеушілік қабілеттерін қалыптастыруды талап етеді. Әсіресе педагог-психологтар үшін кәсіби-зерттеушілік ойлауды дамыту мәселесі айрықша өзекті, себебі бұл мамандық иелері білім беру үдерісінде тұлғаның психологиялық дамуын қамтамасыз етуге, білім беру алушылардың оқу-тәрбие үдерісінде тұлғаның психологиялық дамуын қамтамасыз етуге, білім алушылардың оқу, тәрбие үдерісіндегі мінез-құлық ерекшеліктерін зерттеуге, педагогикалық жағдаяттарды талдауға және ғылыми негізделген шешімдер қабылдауға міндетті. Заманауи білім беру кеңістігінде зерттеушілік ойлау – сындарлы талдау, жаңашыл идеялар құру, проблемаларды ғылыми тұрғыда шешу және алынған нәтижелерді тәжірибеде тиімді қолдану қабілеті ретінде қарастырылады. Осыған байланысты болашақ педагог-психологтардың кәсіби-зерттеушілік ойлауын қалыптастыру – жоғары оқу орындарының оқу тәрбие процесіндегі басым бағыттардың бірі болып табылады және білім беру сапасын арттырудың негізгі факторы ретінде айқындалады.

Қазақстан Республикасының білім мен ғылымды дамытудың мемлекеттік бағдарламасына сәйкес, «Ел экономикасын технологиялық жаңғырту жағдайында еңбек нарығына әмбебап құзыреттер жиынтығына ие, белсенді азаматтық ұстанымы бар, тұлғааралық дағдылары мен жүйелі ойлау қабілеті дамыған кадрлар керек» (Қазақстан Республикасында Білім беру, 2020). Яғни, ойлау қабілетін арттыру тек дарын ретінде ғана емес, сонымен қатар нормативтік құжаттарда бекітілген сапа көрсеткіші болып табылады. Сондай-ақ, болашақ мұғалімдердің кәсіби құзыреттерінің ішінде сыни ойлау, креативтілік және инновациялық қызметке бейімділік маңыздылығы «Педагог мәртебесі туралы ҚР Заңында», «Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі ұлттық іс-қимыл жоспарында», «Педагогикалық білім беруді дамыту тұжырымдамасында», «Мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2023-2029 жылдарға арналған тұжырымдамасында», «Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 қазандағы № 415 «Педагогтердің біліктілігін арттыру курстарын ұйымдастыру және жүргізу, сондай-ақ педагогтің қызметін курстан кейінгі қолдау қағидалары туралы бұйрығында» және тағы басқа заңдық нормативтік құжаттарда айтылған.

Болашақ педагог-психологтардың зерттеушілік қызметке дайындығын арттыру өзекті болып табылады, себебі қазіргі даярлау үдерісінде психологиялық ресурстар жиі ескерілмейді, бұл педагогикалық және психологиялық білім беруде зерттеушілік қолдауды күшейту қажеттілігін туындатады. Осыған байланысты, зерттеу мақсаты –

болашақ педагог-психологтардың кәсіби-зерттеушілік ойлауын дамыту мәселелері мен оны шешу жолдарын анықтау.

Жалпы, кәсіби-зерттеушілік ойлау – бұл әр адамның жеке мүмкіндіктеріне байланысты болатын ерекшелік (Fedorov және басқалары, 2021). Бұл оның тәжірибесімен, өмір сүру жағдайымен, өмір сүру аймағымен, кейде қаржылық жағдайымен де ерекшеленеді. Дәл осындай негізгі әсер етуші факторлардың бірі оның мамандығы болып табылады. Мақаланың мақсаты – болашақ педагог-психологтардың кәсіби-зерттеушілік ойлауын дамыту мәселелері мен оны шешу жолдарын анықтау. Білім берудің жаңартылған мазмұнына көшу жағдайында, құзыреттілікке бағытталған тәсілді негізге ала отырып, мұғалімдердің ойлау қабілеті мен шығармашылық әлеуетін дамыту басты міндеттердің біріне айналуға. Бұл зерттеу тақырыбының өзектілігін анықтады. Себебі, кәсіби-зерттеушілік ойлау бұл мұғалімнің жеке және кәсіби дамуына ғана емес, сонымен қатар білім беру үрдісінің сапасына тікелей әсер етеді. Оқушылардың дербестігін, бастамашылдығын және жаһандық тұрақсыздық пен ақпараттық қарқындылық жағдайында өмір сүруге дайындығын қалыптастыруға ықпал етеді.

Әдебиеттерге шолу

«Ойлау» қабілеті туралы алғашқы зерттеулердің бірі американдық ғалым Джон Дьюидің еңбектерінде кездеседі. Оның жұмыстарында кәсіби саладағы мәселені тұтас түсіну үшін жетіспейтін элементтерді іздеу, оларды рационалды талдау және біріктіруді көздейтін рефлексивті ойлау қабілеті деп түсіндіріледі (Cornish, 2024).

«Дельфи» жобасының аясында «кәсіби салада сын тұрғысынан ойлауды мақсатты, өзін-өзі реттей алатын пайымдау, оның нәтижесінде – интерпретация, талдау, бағалау және қорытынды жасау, сондай-ақ осы шешімге негіз болған дәлелдерге, ұғымдық, әдістемелік, өлшемдік немесе контекстуалдық пайымдарға түсініктеме беру» деген тұжырымдама қалыптасты (Peter, 2025).

Кәсіби ойлау мәселесі әртүрлі сала мамандарының арасында ХХ ғасырдың екінші жартысынан бастап белсенді түрде зерттеле бастады. Соның ішінде болашақ педагогтардың кәсіби-зерттеушілік ойлау қабілеті туралы шетелдік және отандық ғалымдардың көптеген еңбектері бар. Педагог-психологтардың кәсіби-зерттеушілік ойлау қабілетін мамандардың ойлау қабілетінің ерекше түрі ретінде Д.В. Вилькеев, М.М. Кашапов, А.К. Маркова, Л.Ф. Осипова зерттеді. Бұл зерттеулердің ортақ идеясы, педагогтың рефлексиясы сын тұрғысынан ойлау жеткілікті деңгейде дамығанда ғана тиімді болатынын көрсетті (Савина және басқалары, 2021; Сенина және басқалары, 2021).

Педагог-психологтардың кәсіби даярлаудағы ойлау мәселесіне баса назар аударған К.М. Романов өз еңбектерінде үлкен көңіл бөлді. Зерттеулеріне сәйкес, қазіргі білім беру жүйесінде басымдыққа ие дәстүрлі көзқарас, негізінен, болашақ маман үшін қажетті білім мен дағдыларды қалыптастыруға бағытталғанымен, бүгінгі уақыт талабына олар жеткіліксіз. Себебі, бұл қабілет болашақ педагог-психолог үшін кәсіби міндеттерді қоя білу мен тиімді шешу үшін толық мүмкіндіктер бермейді. Оның пікірінше, қазіргі таңда кең қолданылатын дәрістер, семинарлар мен зертханалық жұмыстар студенттің кәсіби

ойлауын толыққанды жүзеге асыруға мүмкіндік бермейді. Тәжірибенің жетіспеушілігінен, ғылыми емес, нақты жағдайда тиісті психологиялық құбылыстарды бөліп көрсете алмайды және нақты шешім қабылдауда қиындықтарға ұшырайды (Романов, 2020). Осы мәселені, одан әрі зерттеумен А.А. Гопкало айналысты. Оның пікірінше, болашақ педагог-психолог үшін сабақтың практикалық бағытта бағытталуы, эмоция, ерік және таным секілді үдерістермен көбірек жұмыс жасап, олардың арасындағы байланыстылықты, мәнділікті ажыратып, көрсетіп үйрету маңызды болып табылады (Гопкала, 2003).

Кәсіби ойлауға талдау жасау қабілетінің бір бөлігі ретінде қарастыра отырып, С.В. Петрова, педагог-психологтың негізгі қабілетіне объектінің жалпыланған сипаттамасын жіктеп, бөліп қарастыра алу мүмкіндіктерінің маңыздылығын анықтады (Петрова, 2023). Сонымен қатар, қазіргі ғылыми жұмыстарда заманауи педагог-психологтың кәсіби ойлауын қалыптастыруды жоғары оқу орнының білім беру кеңістігінде бірқатар нақты міндеттермен байланыстырып зерттеді. Зерттеу жұмыстарының нәтижесінде, авторлар жоғары оқу орындары педагог-психологтарды дайындау барысында, студенттердің логикалық ойлау мәдениетін қалыптастыру, кәсіби-зерттеушілік дағдылармен қамтамасыз ету, теорияларды, ұғымдарды, заңдылықтарды нақты жағдайларға көшіруді үйрету мен олардың интуициясын дамыту бойынша жұмыс жасау керек деген тұжырымдама жасады (Alimova және басқалары, 2020; Abibulayeva және басқалары, 2023).

Қазақстандық зерттеушілер болашақ педагог-психологтардың метақұзыреттілігін қалыптастырудың психологиялық ерекшеліктерін зерттеді. Метақұзыреттілік – бұл заманауи білім беру тәжірибесіне енген құбылыс, болашақ мамандардың өзгермелі жағдайларда тиімді әрекет етуіне және білім беру ортасында күрделі тапсырмаларды шеше білуіне мүмкіндік беретін кәсіби дайындықтың құрамдас бөлігі. Бұл олардың тұлғалық және кәсіби өсуіне ықпал етіп, оқушылармен және әріптестерімен өзара әрекеттесуі мен жұмыс сапасының артуына септігін тигізеді. Зерттеушілердің пікірі бойынша, болашақ педагог-психолог өзінің күшті және әлсіз жақтарын анықтап, өзінің іс-әрекетін одан әрі жоспарлау үшін, рефлексия дағдыларын игеруі керек. Сонымен қатар, оларды дайындау үшін, рефлексиялық оқыту, кейс-әдістері, мәселелік оқыту, эмоционалдық интеллектіні дамыту үшін тренингтер қолдануды ұсынады (Макулова және басқалары, 2024).

Материалдар мен әдістер

Мақалада теориялық негізін анықтау үшін халықаралық индекстелген базалардағы, Scopus, Web of science сайттарындағы ғылыми мақалаларға талдау жасалды. Мақалада талдау, жалпылау және жекешелеу секілді әдістер қолданылды. Ғылыми талдау жасау деректер мен теориялық тұжырымдарды жүйелі түрде зерттеуге, педагогикалық-психологиялық еңбектерді салыстыра отырып, зерттеу объектісінің құрылымы мен мазмұнын ашуға мүмкіндік берді және де негізгі теориялық ұстанымдарды айқындады. Жалпылау әдісін қолдана отырып, ғылыми деректер мен тәжірибелік ақпараттарды біріктіріп, жүйелеп, олардың негізінде тұжырымдар жасауға қолданылды. Жекешелеу әдісі болашақ мамандардың кәсіби-зерттеушілік ойлау ерекшеліктерін жеке-жеке

талдауға мүмкіндік берді. Сонымен қатар, Қазақ Ұлттық қыздар педагогикалық университетінің «Педагогика және психология» білім беру бағдарламасының 2 (46,3%) және 3 (53,7%) курс студенттерінен, болашақ педагог-психологтардың кәсіби-зерттеушілік ойлауын дамыту ерекшеліктерін анықтау мақсатында сауалнама жүргізілді. Сауалнама студенттердің кәсіби-зерттеушілік ойлауын дамыту деңгейін, ғылыми ізденіске деген қызығушылығын, зерттеу жүргізудегі қиындықтар мен қажеттіліктерді айқындау мақсатында жүргізілді. Сонымен қатар, зерттеу нәтижелерін бағалау үшін басқару мен жоспарлауда қолданылатын, зерттелетін элементтердің маңыздылығы бойынша жіктеуге арналған ABC-талдауы жасалды. Ол зерттеу барысында анықталған факторларды үш санатқа (А – жоғары маңыздылық, В – орташа маңыздылық, С – төмен маңыздылық) бөліп, болашақ педагог-психологтардың кәсіби-зерттеушілік ойлауына ықпал ететін негізгі маңызды аспектілерді айқындауға мүмкіндік берді.

Нәтижелер мен талқылау

Заманауи білім беру жүйесі болашақ педагог-психологтардан тек теориялық білімді ғана емес, сонымен қатар зерттеушілік дағдылар мен шығармашылық ойлауды меңгеруді талап етеді. Педагогикалық мамандықтың ерекшелігі – үнемі өзгеріп отыратын әлеуметтік және білім беру жағдайларына бейімделу, әртүрлі педагогикалық жағдайларда тездетілген шешім қабылдау қажеттілігімен сипатталады. Болашақтағы педагогикалық психология саласындағы зерттеулер білім беру үдерісіне заманауи технологияларды, нейроәртүрлілік пен білім алушылардың әртүрлі оқу қажеттіліктерін қолдау, инновациялық тәсілдерді дамыту және білім беру жүйесіндегі кешенді мәселелерді деректерге негізделген модельдер арқылы шешуге бағытталған болады. Болашақ мамандар өзгермелі білім беру ландшафтында тиімді қызмет атқару үшін деректерді талдау, жасанды интеллектіні (AI) этикалық тұрғыдан қолдану және ғылыми-зерттеу жүргізу құзыреттерін меңгеруі қажет. Бұл бағыттар білім алушылардың барлығына қолайлы, инклюзивті білім беру ортасын қалыптастыруға ықпал етеді.

Ғылыми зерттеулерге негізделе отырып, болашақтағы білім беру кеңістігінде белсенді қолданылатын зерттеу және кәсіби даму бағыттары: технология және жасанды интеллект, нейроәртүрлілік және оқу қажеттіліктерінің көптүрлілігі, инновация және көшбасшылық, жүйелік және экологиялық тәсілдер, дәлелдерге негізделген практика.

Технология және жасанды интеллект – психологиялық-педагогикалық зерттеулер жасанды интеллект және деректерді талдау құралдарының білім беру практикасына тиімді енгізуге бағытталады. Негізгі назар оқу жетістіктерін арттыру, студенттердің психологиялық қолдау жүйесін жетілдіру және цифрлық технологияларды қолданудың этикалық аспектілерін айқындауға аударылады.

Нейроәртүрлілік және оқу қажеттіліктерінің көптүрлілігі болашақтағы дислексия, зейін ауытқуы және гипербелсенділік синдромы сияқты нақты оқу ерекшеліктері мен интеллектуалдық даму бұзылыстары бар білім алушыларды қолдауға арналған ғылыми дәлелденген, инклюзивті психологиялық-педагогикалық стратегиялар әзірленеді.

Инновация және көшбасшылық болашақ педагог-психологтардың инновациялық басқару қабілеттерін қалыптастыруға бағытталады. Бұл – жаңашылдық, бейімделгіш

басқару, өзгерістерді тиімді басқару және білім беру үдерісін жаңғырту дағдыларын дамыту арқылы іске асады.

Жүйелік және экологиялық тәсілдер білім беру жүйесін тиімді ұйымдастыру, психологиялық қызмет ресурстарын оңтайлы бөлу және білім беру үдерісіне әсер ететін әлеуметтік-психологиялық факторларды кешенді зерттеу негізгі міндеттердің бірі болады. Экологиялық (жүйелік-интерактивті) тәсіл тұлға, орта және білім беру жүйесі арасындағы өзара әрекеттестікті ескере отырып, барша білім алушылардың жетістігін арттыруға бағытталады.

Дәлелдерге негізделген практика болашақ педагог-психологтардың кәсіби ойлауы ғылыми негізделген, практикаға бағытталған зерттеуге сүйенеді. Бұл жоғары қабілетті білім алушыларды қолдау, білім беру саясатының әсерін бағалау және психологиялық-педагогикалық интервенциялардың тиімділігін арттыруды қамтиды.

Кәсіби-зерттеушілік ойлау – бұл болашақ маманның педагогикалық және психологиялық үдерістерін терең түсініп, оларды сыни тұрғыдан талдай отырып, тиімді шешімдер табуға бағытталған ойлау қабілеті. Болашақ педагог-психологтардың ойлау қабілеті мәселесін зерттеу барысында ең маңызды бағыттардың бірі – психологиялық ойлау жіктемесін қарастыру болып табылады. Жалпы психологиялық әдебиеттердегі ойлау жіктемесін формасы, сипаттамасы, шығармашылық құрамдас бөліктері, жаңалығы мен ерекшеліктері бойынша бөлуге болады. Қазіргі білім беру жүйесі үздіксіз өзгеріс үстінде және заманауи білім беру жүйесінде болашақ мамандардың кәсіби-зерттеушілік ойлау қабілетін арттыруда 1 кестедегі жіктеменің – барлығын бірден қолдану, яғни жалпы құзыреттілікке негізделген тәсілдің рөлі ерекше екенін көруге болады. Сондықтан болашақ педагог-психологтарды тиімді даярлау үшін білім беру талаптарын қайта қарастырып, заманауи талаптарға сай жағдай жасау қажет (1-кесте).

1-кесте. Психологиялық ойлау жіктемесі

Жіктемесі	Түрлері
Формасы	Көрнекі қимылдық ойлау, көрнекі бейнелік ойлау, логикалық ойлау
Қарастырылатын сұрақтар сипаттамасы	Теориялық, тәжірибелік
Шығармашылық құрамдас бөліктері	Конвергенттік, дивергенттік
Жаңашылдығы мен ерекшелігі	Репродуктивті, продуктивті

Бүгінде педагог-психологтың кәсіби даярлығына қойылатын талаптар теориялық біліммен ғана шектелмей, әртүрлі кәсіби жағдайларда тиімді жұмыс істей алатын практикалық дағдыларды да қамтиды. Заманауи педагог-психологтарға қойылатын талаптардың ішінде құзыреттілікке негізделу, яғни коммуникативтік, диагностикалық, кеңес беру және түзету құзыреттеріне ие болуы керек.

Сонымен қатар пәнаралық байланыс, нейропсихология, киберпсихология және акпараттық қауіпсіздік негіздерін меңгеруі тиіс. Заманауи педагог-психолог цифрлық технологияларды қолдану, онлайн кеңес беру, оқушының мінез-құлқын сараптау технологияларын игеруі маңызды болып табылады. Ол үшін болашақ педагог-психологтарды даярлауда, инновациялық білім беру ортасы, практикаға бағытталған

оқыту, студенттердің психологиялық қауіпсіздігі мен инклюзивтілігі секілді жағдайларды қамтамасыз ету талап етіледі.

Мақаланың мақсатына сәйкес, болашақ педагог-психологтардың кәсіби-зерттеушілік ойлауын дамыту мәселелерін анықтау мақсатында Қазақ Ұлттық қыздар педагогикалық университетінің «Педагогика және психология» білім беру бағдарламасының 2 (46,3%) және 3 (53,7%) курс студенттерінен, болашақ педагог-психологиялық кәсіби-зерттеушілік ойлауын дамыту ерекшеліктерін анықтау мақсатында сауалнама жүргізілді. Сауалнама нәтижелері студенттердің зерттеушілік ойлау ұғымына деген көзқарасын, зерттеушілік әрекетке деген қызығушылығын, сондай-ақ осы дағдыларды қалыптастыру мен дамытуда кездесетін қиындықтарды айқындауға бағытталды. Жиналған деректер болашақ мамандардың кәсіби-ойлау қабілетін арттырудағы кедергілерді анықтауға, мәселелерін шешуге негіз болады.

Алғашқы сұрақтар ойлау және зерттеушілік ойлау ұғымдарына студенттердің түсінігін анықтауға бағытталды. Жауап нәтижелеріне қорытынды тұжырымдаманы келесідей топтарға біріктіруге болады, «Ойлау» дегеніміз:

1. Ақпаратты өңдеу, салыстыру, қорыту, шешім шығару;
2. Логикалық, талдаушы, шығармашылық қызмет;
3. Дүниені саналы түрде тану мен өзгерту құралы.

Студенттердің жауаптарынан «зерттеушілік ойлау» түсінігінде келесідей ортақ белгілер байқалады: сұрақ қоя білу және дәлелмен жауап іздеу, мәселені терең түсіне отырып, сыни тұрғыдан қарау, ақпаратты жинап, талдау, болжау және тұжырым жасау. Бұл жалпы студенттердің танымдық және аналитикалық ойлау процестерін жақсы түсінетінін, теориялық білімді жақсы меңгергенін анықтауға мүмкіндік берді.

Келесі сауал, студенттердің зерттеушілік әрекетке қызығушылық деңгейін анықтауға бағытталды. Сауалнама жауаптарына сәйкес студенттердің 85% маңызды әрі қызықты деп бағалап, өзін-өзі дамыту, білімді тереңдету, кәсіби құзыреттілікті арттыру құралы ретінде көреді. Ал, кей студенттерде мотивацияның төмендігі салдарынан «тек қажет жағдайда» қатысу ниеті байқалады.

Кәсіби-зерттеушілік ойлауды дамыту тәсілдерін анықтауға бағытталған сұрақта студенттер келесі әдіс-тәсілдерді ұсынды:

- нақты өмірлік мәселелерге негізделген зерттеулерді қамтитын жобалық және практикалық жұмыстар;
- өз көзқарастарын дәлелдеуге мүмкіндік беретін пікірталастар мен интерактивті сабақтар ұйымдастыру;
- тәжірибелі оқытушылардың қолдауы, яғни ғылыми жетекшілік пен менторлық жұмыстарды ұйымдастыру;
- марапаттар, гранттар мен стипендиялар арқылы ынталандыру жүйесін арттыру.

Студенттердің пікірі бойынша, бүгінгі таңдағы педагог-психологтардың зерттеуі үшін өзекті тақырыптар: жасөспірімдер арасындағы суицид себептері, буллинг және кибербуллингтің психологиялық салдары, оқушылардың оқу мотивациясының төмендеуі, эмоциялық тұрақтылық пен күйзелісті жеңу әдістері, цифрлық технологиялардың білім сапасына әсері. Бұл жауаптар студенттердің Қазақстан аумағындағы жалпы психологиялық мәселелерге қызығушылықтың жоғары деңгейде

екенін көруге болады. Себебі бұл тақырыптар Қазақстан үшін өте өзекті болып табылады. Алайда, халықаралық және жаһандық мәселелерге, миграция, климаттық, экологиялық өзгерістердің, мемлекеттің әлеуметтік салаларды қолдауының (денсаулық сақтау, өмір сүру сапасын арттыру, жұмыспен қамту) халықтың психологиялық жағдайына әсері секілді мәселелерге назар аударылмайтындығы анықталды.

Жалпы зерттеушілік қызығушылығын анықтау мақсатында, ғылыми зерттеуге қатысу тәжірибесі мен ниеті бойынша сұрақ қойылды. Сауалнама жауаптарына сәйкес, 94% студенттер бұрын сауалнама, ғылыми жоба, мақала, кейс-талдау жұмыстарына қатысқан және алдағы уақытта зерттеуге қатысуға дайын екенін білдірді. Студенттердің 4,3% әлі зерттеу жұмысына қатыспаған, алайда болашақта дайын екенін көрсетсе, қалған 1,7% студенттер зерттеу жұмыстарына қатысуға қызығушылығы жоқ екенін көрсетті. Сонымен қатар, студенттердің ғылыми зерттеу жұмыстарымен айналысуында кездесетін қиындықтар мен кедергілер ретінде келесі жағдайларды атады: уақыт тапшылығы, мотивацияның төмендігі, зерттеу әдістемесін білмеуі, қазақ тіліндегі сапалы ғылыми материалдардың жетіспеуі мен ғылыми жетекшілік тапшылығы.

Сауалнамаға қатысушылар «ойлау» ұғымын саналы, жүйелі және мақсатты танымдық әрекет ретінде сипаттайды. Көптеген респонденттер ойлауды ақпаратты өңдеу, салыстыру, қорытынды жасау, шешім қабылдау және жаңа идеялар табу процесімен байланыстырады. Бұл олардың когнитивтік процестерді түсіну деңгейі жоғары екенін көрсетеді. Зерттеушілік ойлауға келсек, студенттер оны мәселені тереңірек түсіну, сұрақ қою, дерек жинау, салыстыру, талдау және қорытынды жасау дағдыларымен байланыстырады. Олар зерттеушілік әрекетті тек академиялық салада ғана емес, күнделікті өмірде де маңызды дағды ретінде қарастырады. Бұл болашақ мамандардың зерттеуге бейімділігі мен қызығушылығының бар екенін дәлелдейді. Сонымен қатар, зерттеушілік әрекетке қатысу көптеген студенттер үшін маңызды әрі қызықты болып табылады. Олардың басым бөлігі ғылыми жобалар мен мақалалар жазуға, сауалнама жүргізуге, практикалық ізденістерге оң көзқарас танытады. Алайда, нақты зерттеу жұмыстарына қатысқан студенттер саны шектеулі, бұл тәжірибенің аз екендігін көрсетеді. Студенттердің көзқарасы бойынша, кәсіби-зерттеушілік ойлау қабілетін дамыту үшін ұсынған әдістері арасында практикалық жобалар, пікірталастар, ғылыми жобалардың көп болуы мен қолайлы зерттеу ортасын құру және мотивациялау құралдарын арттыру секілді әдістер жиі кездесті. Бұл ұсынылған әдістер, студенттердің кәсіби-зерттеушілік қызметпен айналысуына кедергі болатын факторлармен, яғни мотивацияның төмендігі, әдістемелік білім базасының және қолайлы жұмыс ортасының жоқ болуымен байланысты.

Сауалнамаға талдау жасай келе, заманауи білім беру кеңістігінде кәсіби-зерттеушілік ойлауды дамыту үшін төмендегі бағыттарды басшылыққа алу қажет:

- Білім алушылардың логикалық, сыни және шығармашылық ойлау дағдыларын жүйелі дамыту;
- Зерттеушілік тапсырмалар мен жобаларды оқу процесіне енгізу;
- Практикалық және зертханалық сабақтарды мәселелік оқыту элементтерімен толықтыру;
- Болашақ мамандардың педагогикалық жағдаяттарды талдау мен ғылыми негізде шешу дағдыларын жетілдіру;

– Оқыту процесінде рефлексия мен өзіндік бағалау механизмдерін қолдану.

Анықталған бағыттар бойынша АВС талдау жүргізіп, оның маңыздылық деңгейіне бағалау жасасақ (2-кесте).

2-кесте. Заманауи білім беру жағдайында ойлау қабілетін дамыту бағыттарына АВС талдау мен негіздемесі

№	Бағыттар	Маңыздылық дәрежесі	Негіздемесі
1	Білім алушылардың логикалық, сыни және шығармашылық ойлау дағдыларын жүйелі дамыту;	А	Зерттеушілік ойлаудың негізі болып табылады және кәсіби-зерттеушілік іс-әрекеттің негізі болып табылады.
2	Зерттеушілік тапсырмалар мен жобаларды оқу процесіне енгізу;	А	Тікелей зерттеу дағдыларын қалыптастырады, практикалық тәжірибе арқылы зерттеушілік ойлауды дамытады.
3	Практикалық және зертханалық сабақтарды мәселелік оқыту элементтерімен толықтыру;	В	Зерттеу процесіне жанама түрде ықпал етеді, нақты мәселелермен жұмыс істеуге үйретеді.
4	Болашақ мамандардың педагогикалық жағдаяттарды талдау мен ғылыми негізде шешу дағдыларын жетілдіру;	А	Бұл нақты кәсіби-зерттеушілік тапсырмаларды шешуге бағытталған негізгі компонент болып табылады.
5	Оқыту процесінде рефлексия мен өзіндік бағалау механизмдерін қолдану.	В	Қосалқы құрал ретінде зерттеушілік ойлауды тереңдетеді, бірақ басқа факторларға жанама рөл атқарады.

Ескерту: авторлармен құрастырылған

Зерттеушілік ойлаудың негізі мен тікелей дамуына ықпал ететін А санатындағы көрсеткіштерге 1,2,4 бағыттар, ал В санатында 3 және 5 бағыттар қолдаушы және көмекші сипатта. Бұл талдауда С санатындағы бағыттар жоқ, себебі, аталған барлық бағыттар зерттеушілік ойлауды дамытумен тікелей байланысты.

Педагог-психологтың кәсіби-зерттеушілік ойлауын дамыту – оның болашақ кәсіби қызметінде табысты болуының кепілі. Мұндай қабілетінің қалыптасуы маманның инновациялық білім беру ортасында белсенді және жауапты тұлға ретінде жұмыс істеуіне жол ашады. Зерттеу нәтижелерінің теориялық және тәжірибелік бөлімін байланыстыра отырып, қорытынды жасайтын болсақ:

– педагогикалық үдерістің мазмұнына психологиялық-педагогикалық білімдердің теориялық негіздерін студенттердің саналы түрде меңгеруіне барынша мүмкіндік беретін құрылымды енгізу, бұл зертханалық-практикалық жұмыстар мен жаттығуларды стандарттыдан шығармашылық тапсырмаларға дейін түрлендіру арқылы жүзеге асырылады.

– Әрбір студенттің белсенділігін арттыру және оларды кәсіби міндеттерді талдау мен нақты практикалық жағдайларды шешу үдерісіне тарту.

– Кәсіби білім беру тәжірибесіне белсенді және интерактивті оқыту формалары мен әдістерін енгізу.

– Студенттердің кәсіби ойлауының негізгі сипаттамаларының қалыптасу деңгейіне бағалау критерийлерін қолдану.

Осылайша, қазіргі заманғы қоғам тұлғаны әлеуметтік және өзін-өзі дәлелдеуге итермелейді, бұл оның белсенді өмірлік ұстанымын талап етеді. Заманауи құзыреттілікке негізделген білім беру парадигмасы білім алушылардың жеке тұлғалық дамуына және олардың жалпы мәдени және кәсіби құзыреттер жүйесін меңгеруге бағытталған, ал мұның негізі – кәсіби ойлау болып табылады.

Кәсіби-зерттеушілік ойлау болашақ педагог-психологтың ғылыми негізделген шешімдер қабылдау, педагогикалық үдерістегі күрделі жағдайларға талдау жасау, дәлелді болжамдар мен ұсыныстар әзірлеу қабілеттерінің қалыптасуымен тікелей байланысты. Мұндай ойлау стилі маманның кәсіби дамуда тұрақты өзін-өзі жетілдіруіне инновациялық технологияларды меңгеруіне және білім беру ортасындағы өзгерістерге жылдам бейімделуіне мүмкіндік береді. Бұл, білім беру жүйесінің жаһандану жағдайында сұранысқа ие әмбебап және стратегиялық маңызды құзырет.

Зерттеу нәтижелері педагог-психологтарды даярлау барысында зерттеушілік әрекеттерді жүйелі түрде енгізудің маңыздылығын дәлелдейді. Бұл, ең алдымен оқу үдерісінде зерттеушілік міндеттерді орындауға бағытталған тапсырмаларды көбейту, мәселелік оқыту әдістерін пайдалану, рефлексивті талдауды қалыптастыру және студенттердің шығармашылық әлеуетін ашу арқылы жүзеге асырылады. Практика мен теорияның өзара байланысы болашақ мамандардың кәсіби икемділігін арттырып, көптеген педагогикалық жағдаяттарды ғылыми тәсілмен шешу қабілетін дамытады.

Сонымен қатар, кәсіби-зерттеушілік ойлауды дамыту білім беру саласындағы жаңа тенденцияларды, инновациялық әдіс-тәсілдерді және психологиялық-педагогикалық технологияларды тиімді қолдануға жағдай жасайды. Бұл педагог-психологтың кәсіби рефлексиясын күшейтіп, оның қабылдайтын шешімдерінің дәлілділігі мен сапасын арттырады. Демек болашақ мамандардың кәсіби дайындығын зерттеушілік бағытта жетілдіру – білім беру сапасын арттырудың, білім алушылардың әлеуетін ашудың және қоғам сұранысына сай бәсекеге қабілетті кадрлар даярлаудың негізгі тетіктерінің бірі болып табылады.

Қорытындылай келе кәсіби-зерттеушілік ойлауы қалыптасқан педагог-психолог – тек білім беруші ғана емес, сонымен бірге талдаушы, кеңесші, ғылыми ізденуші және білім беру кеңістігінде инновация енгізуші тұлға. Сондықтан зерттеу нәтижелері болашақ мамандардың кәсіби даярлығында жүйелі зерттеушілік құзыреттерді дамытудың стратегиялық маңыздылығын көрсетеді және бұл бағытта білім беру бағдарламаларын жетілдіру қажеттілігін айқындайды.

Қорытынды

Заманауи білім беру жүйесі болашақ педагог-психологтардың кәсіби-зерттеушілік ойлауын қалыптастыруды стратегиялық міндеттердің бірі ретінде қарастырады. Бұл құзырет мамандардың теориялық білімін терең меңгеруімен қатар, практикалық

жағдаяттарды ғылыми тұрғыдан талдау, дәлелді шешім қабылдау, инновациялық тәсілдерді қолдану және білім беру ортасындағы өзгерістерге бейімделу қабілеттерін қамтиды.

Жүргізілген талдау нәтижелері білім алушылардың логикалық, сыни және шығармашылық ойлауын дамыту, зерттеу тапсырмалары мен жобаларды оқу үдерісіне енгізу, мәселелік оқыту элементтері бар практикалық жұмыстарды ұйымдастыру, рефлексия механизмдерін қолдану сияқты бағыттардың кәсіби-зерттеушілік ойлауды қалыптастыруда маңызды орын алатынын көрсетті. АВС-талдау нәтижесінде негізгі дамытушы факторлар анықталып, олардың маңыздылық деңгейі сараланды.

Жалпы алғанда студенттерге зерттеушілік ойлау қабілетінің негіздері қаланған және олар бұл бағытқа қызығушылық танытады. Дегенмен практикалық тәжірибе мен әдістемелік қолдаудың жеткіліксіздігі, сондай-ақ кейбір инфрақұрылымдық кедергілер олардың әлеуетін толық іске асыруға мүмкіндік бермейді. Сауалнама нәтижелерін қорытындылай келе, болашақ педагог-психологтарда зерттеушілік ойлау түсінігі мен оған деген жоғары қызығушылықтың бар екенін көруге болады. Алайда зерттеу үдерісінде жүйелі қолдау, сапалы ресурстар мен мотивациялық механизмдердің жетіспеушілігі кәсіби ғылыми-зерттеушілік қабілетін дамытуға кедергі келтіруде. Сондықтан зерттеушілік ойлауын дамыту мақсатында олардың қызығушылығын жүйелі қолдаумен ұштастыру қажет. Оқу орнында зерттеу әдістері бойынша арнайы курстар ұйымдастыру, психологиялық зерттеулерге арналған «қазақ тілді» материалдар базасын жетілдіру, жобалық оқыту әдістерін оқу процесіне енгізу. Ал, студенттер үшін уақытты тиімді жоспарлау, әр тапсырмаға «ғылыми» көзқарасты жетілдіру, ғылыми үйірмелерге қатысу белсенділігін арттыру ұсынылады.

Қорытындылай келе, болашақ педагог-психологтардың кәсіби-зерттеушілік ойлауы оның кәсіби жетістігінің, инклюзивті және инновациялық білім беру ортасында тиімді жұмыс істеудің негізгі алғышарты. Ал зерттеушілік мәдениеті дамыған маман – тек білім беру процесінің орындаушысы емес, білім беру кеңістігінде ғылыми негізделген шешімдер қабылдай алатын, озық тәжірибені енгізетін, шығармашылық және кәсіби белсенді тұлға.

Авторлардың қосқан үлесі:

Адасканова Ж.К. – түпнұсқа қарапайым нұсқасын жазу, әдістеме, визуализация, редакциялау.

Молдасан К.Ш. – формалды талдау, әдістеме, редакциялау және сыни шолу.

Махамбетова Ж.Т. – зерттеудің тұжырымдамасын жасау, редакциялау және сыни шолу.

Айлауова Ж.С. – АВС-талдауды жүргізу, редакциялау.

Әдебиеттер тізімі

Гопкала, А. А. (2003) Динамика структуры и содержания субъективной модели профессии психолога на разных этапах профессиональной подготовки. Қолжетімді: http://irbis.gnpbu.ru/Agref_2003/Gopkalo_A_A_2003.pdf (Қол жеткізілген күні: 28 мамыр 2025).

Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2020–2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы (2020). Қол жетімді: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1900000988> (Қол жеткізілген күні: 11 мамыр 2025).

Макулова, А., Усенова А., Исабаева, А., Мырзабеков, Е., Мамадалиев, С. (2024) «Психологические особенности формирования метакомпетентности будущих педагогов-психологов», Вестник КазНПУ имени Абая. Психология, 80(3). <https://doi.org/10.51889/2959-5967.2024.80.3.017>.

Петрова, С. В. (2023) «Проблема активизации познавательной деятельности учащихся в педагогической науке», Образовательный альманах, 1(63), б. 41–43. Қолжетімді: <https://f.almanah.su/2023/63-2.pdf> (Қол жеткізілген күні: 29 мамыр 2025).

Романов, К. М. (2020) Развитие креативности школьников, Педагогика и психология образования, (2), с. 161–175.

Савина, Н. Н. (2021) «Роль проблемного обучения в подготовке будущих учителей к профессионально-исследовательской деятельности», VIII Махмутовские чтения. Интеграция региональной системы профессионального образования в европейское пространство, с. 412–417 с.

Сенина, Ю. О., Осипова, Л. Ф., Гусарова, М. Д. (2021) «Освоение инновационных образовательных технологий дистанционного обучения», Здоровье сбережение как инновационный аспект современного образования, с. 43.

Abibulayeva, A., Abdykhalykova, Z. Assylbekova, M. (2023) 'Innovative educational program designed for developing transversal skills of prospective teachers', Bulletin of KazNU. Series Pedagogy, 75(2), pp. 22–31.

Alimova, S. and Ushakova, N. M. (2020) 'Modernization of Pedagogical Education Content and Principles of Developing a Modular Educational Program for a Teacher-Researcher Training', TEM Journal, 9(4), pp. 1–5.

Cornish, L. (2024) 'Introduction to the Major Influences on Development of the Concept of "Reflection"', Relearning as Reflective Practitioners: Insights for Other Professions from Reflective Practice in Teacher Education, Cham: Springer Nature Switzerland, pp. 15–31. https://doi.org/10.1007/978-3-031-60211-5_2.

Fedorov, A. A., Mialkina, E.V., Sedykh, E.P., Zhitkova, V.A. (2021) 'Model of managing the professional-educational route of a future specialist', Revista Tempos e Espaços em Educação, 14(33), pp. 1–13. <https://doi.org/10.20952/revtee.v14i33.16325>.

Peter, F. (2025) Critical Thinking: A Statement of Expert Consensus for Purposes of Educational Assessment and Instruction (The Delphi Report). Қолжетімді: https://www.researchgate.net/publication/242279575_Critical_Thinking_A_Statement_of_Expert_Consensus_for_Purposes_of_Educational_Assessment_and_Instruction (Қол жеткізілген күні: 18 мамыр 2025).

Ж.К. Адасканова^{*1}, К.Ш. Молдасан², Ж.Т. Махамбетова³, Ж.С. Айлауова⁴

^{1,2} *Казахский национальный университет имени аль-Фараби, Алматы, Казахстан*

³ *Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан*

⁴ *Кызылординский университет имени Коркыт Ата, Кызылорда, Казахстан*

Проблема развития профессионально-исследовательского мышления будущих педагогов-психологов в условиях современного образования

Аннотация. Образовательный процесс – это динамичное явление, которое изменяется и развивается под воздействием различных факторов социального, экономического, политического, нормативного, материально-технического и технологического характера. Его содержание требует постоянного обновления и соответствии с требованиями времени.

Изучение профессионального мышления педагога является одной из фундаментальных проблем педагогической деятельности. Актуальность этой темы связана с ролью педагогического мышления в организации деятельности педагога, его профессионального поведения и взаимодействия. Педагогический труд не терпит шаблонности и стандартов, однако диапазон творческих задач педагога может варьироваться от внедрения радикальных инноваций в содержание, формы и методы учебно-воспитательной работы до решения текущих проблем, возникающих в различных педагогических ситуациях. Концептуальной основой исследования послужил импульс к трансформации профессионально-исследовательского мышления будущих педагогов с учетом современных тенденции и цифровых изменений в развитии науки. В статье подробно рассматриваются сущность понятий «профессиональное мышление» и «навыки современного педагога-психолога», формулируется их основное определение. Особое внимание уделяется выявлению психолого-педагогических основ, способствующих повышению эффективности развития исследовательского мышления будущих педагогов. Цель статьи – выявить проблемы развития профессионально-исследовательского мышления будущих педагогов-психологов и пути их решения. В исследовании использовались метод опроса среди будущих педагогов-психологов, обзор и обобщение научных трудов отечественных и зарубежных ученых, опубликованных в научных изданиях.

Ключевые слова: педагог-психолог, профессионально-исследовательское мышление, современный образовательный процесс, мышление, профессиональная деятельность.

Zh.K. Adaskanova*¹, K.Sh. Moldasan², Zh.T. Makhambetova³, Zh.S. Ailauova⁴

^{1,2}*Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan*

³*L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan*

⁴*Korkyt Ata Kyzylorda University, Kyzylorda, Kazakhstan*

The problem of the development of professional research thinking of future educational psychologists in the conditions of modern education

Abstract. The educational process is a dynamic phenomenon that changes and develops under the influence of various factors of social, economic, political, normative, material, technical and technological nature. Its content requires constant updating and compliance with the requirements of time. The study of professional thinking of a teacher is one of the fundamental problems of pedagogical activity. The relevance of this topic is connected with the role of pedagogical thinking in the organisation of a teacher's activity, his professional behaviour and interaction. Pedagogical labour does not tolerate templates and standards, but the range of creative tasks of a teacher can vary from introducing radical innovations in the content, forms and methods of educational work to solving current problems arising in various pedagogical situations. The conceptual basis of the study was the impulse to transform the professional-research thinking of future teachers, taking into account modern trends and digital changes in the development of science. The article discusses in detail the essence of the concepts 'professional thinking' and 'skills of a modern educational psychologist' and formulates their basic definition. Particular attention is paid to the identification of psychological and pedagogical foundations that contribute to the effectiveness of the development of research thinking of future teachers. The article aims to identify the problems of the development of professional-research thinking of future pedagogues-psychologists and ways to solve them. The research used the method of survey among future teacher-psychologists, review and generalisation of scientific works of domestic and foreign scientists published in scientific editions.

Keywords: educational psychologist, professional-research thinking, modern educational process, thinking, professional activity.

References

- Gopkala, A. A. (2003) Dinamika struktury i sodержaniya sub"ektivnoy modeli professii psikhologa na raznykh etapakh professional'noy podgotovki [Dynamics of the structure and content of the subjective model of the profession of a psychologist at different stages of professional training]. Available at: http://irbis.gnpbu.ru/Aref_2003/Gopkalo_A_A_2003.pdf (Accessed: 28 May 2025). (in Russian).
- Qazaqstan Respublikasında bilim berudi zhane gylymdy damytudyn 2020–2025 zhyldarga arналған мемлекеттік бағдарламасы (2020) [State program for the development of education and science in the Republic of Kazakhstan for 2020-2025]. Available at: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1900000988> (Accessed: 11 May 2025). (in Kazakh)
- Makulova, A., Usenova, A., Isabaeva, A., Myrzabekov, E. and Mamadaliev, S. (2024) 'Psikhologicheskie osobennosti formirovaniya metakompetentnosti budushchikh pedagogov-psikhologov' [Psychological features of the formation of metacompetence of future teachers-psychologists], Vestnik KazNPU imeni Abaya. Seriya: Psikhologiya, 80(3). <https://doi.org/10.51889/2959-5967.2024.80.3.017>. (in Russian)
- Petrova, S. V. (2023) 'Problema aktivizatsii poznavatel'noy deyatel'nosti uchashchikhsya v pedagogicheskoy nauke' [The problem of activating cognitive activity of students in pedagogical science], Obrazovatel'nyy al'manakh, 1(63), s. 41–43. Available at: <https://f.almanah.su/2023/63-2.pdf> (Accessed: 29 May 2025). (in Russian)
- Romanov, K. M. (2020) 'Razvitie kreativnosti shkol'nikov' [The development of schoolchildren's creativity], Pedagogika i psikhologiya obrazovaniya, (2), s. 161–175. (in Russian)
- Savina, N. N. (2021) 'Rol' problemnogo obucheniya v podgotovke budushchikh uchiteley k professional'no-issledovatel'skoy deyatel'nosti' [The role of problem-based learning in preparing future teachers for professional research activities], VIII Makhmutovskie chteniya. Integratsiya regional'noy sistemy professional'nogo obrazovaniya v evropeyskoe prostranstvo, s. 412–417. (in Russian)
- Senina, Yu. O., Osipova, L. F. and Gusarova, M. D. (2021) 'Osvoenie innovatsionnykh obrazovatel'nykh tekhnologiy distantsionnogo obucheniya' [Mastering innovative educational technologies of distance learning], Zdorov'e sberezhenie kak innovatsionnyy aspekt sovremennogo obrazovaniya, s. 43. (in Russian)
- Abibulayeva, A., Abdykhalykova, Z. Assylbekova, M. (2023) 'Innovative educational program designed for developing transversal skills of prospective teachers', Bulletin of KazNU. Series Pedagogy, 75(2), pp. 22–31.
- Alimova, S. and Ushakova, N. M. (2020) 'Modernization of Pedagogical Education Content and Principles of Developing a Modular Educational Program for a Teacher-Researcher Training', TEM Journal, 9(4), pp. 1–5.
- Cornish, L. (2024) 'Introduction to the Major Influences on Development of the Concept of "Reflection"', Relearning as Reflective Practitioners: Insights for Other Professions from Reflective Practice in Teacher Education, Cham: Springer Nature Switzerland, pp. 15–31. https://doi.org/10.1007/978-3-031-60211-5_2.
- Fedorov, A. A., Mialkina, E.V., Sedykh, E.P., Zhitkova, V.A. (2021) 'Model of managing the professional-educational route of a future specialist', Revista Tempos e Espaços em Educação, 14(33), pp. 1–13. <https://doi.org/10.20952/revtee.v14i33.16325>.
- Peter, F. (2025) Critical Thinking: A Statement of Expert Consensus for Purposes of Educational Assessment and Instruction (The Delphi Report). Available at: https://www.researchgate.net/publication/242279575_Critical_Thinking_A_Statement_of_Expert_Consensus_for_Purposes_of_Educational_Assessment_and_Instruction (Accessed: 18 May 2025).

Авторлар туралы мәліметтер:

Адасканова Ж.К. – хат-хабар авторы, педагогика және білім беру менеджменті кафедрасының PhD докторанты, әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті, әл-Фараби даңғылы, 71, 050040, Алматы, Қазақстан.

Молдасан К.Ш. – педагогика ғылымдарының кандидаты, педагогика және білім беру менеджменті кафедрасының қауымдастырылған профессоры, әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті, әл-Фараби даңғылы, 71, 050040, Алматы, Қазақстан.

Махамбетова Ж.Т. – PhD, аға оқытушы, Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Янушкевич көш. 6, 010000, Астана, Қазақстан.

Айлауова Ж.С. – Философия докторы (PhD), Халықаралық байланыстар бөлімінің басшысы, Қорқыт Ата атындағы Қызылорда университеті, Айтеке би көшесі, 29А, 120000, Қызылорда, Қазақстан.

Сведения об авторах:

Адасканова Ж.К. – автор для корреспонденции, PhD докторант кафедры "Педагогика и менеджмент образования", Казахский национальный университет им. аль-Фараби, проспект аль-Фараби, 71, 050040, г.Алматы, Республика Казахстан.

Молдасан К.Ш. – кандидат педагогических наук, ассоциированный профессор кафедры "Педагогика и менеджмент образования", Казахский национальный университет им. аль-Фараби, проспект аль-Фараби, 71, 050040, г.Алматы, Республика Казахстан.

Махамбетова Ж.Т. – PhD, старший преподаватель, Евразийский национальный университет им.Л.Н.Гумилева, ул. Янушкевича, 6, 010000, Астана, Казахстан.

Айлауова Ж.С. – Доктор Философии (PhD), Руководитель отдела международных связей, Кызылординский университет имени Коркыт Ата, улица Айтеке би, 29А, 120000, Кызылорда, Казахстан

Information about the authors:

Adaskanova Zh.K. – corresponding author, doctoral student of the department "Pedagogy and Management of Education", Kazakh National University named after Al-Farabi, Al-Farabi ave., 71, 050040, Almaty, Kazakhstan

Moldasan K.Sh. – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Department of "Pedagogy and Management of Education", Al-Farabi Kazakh National University, Al-Farabi ave., 71, 050040, Almaty, Kazakhstan

Makhambetova Zh.T. – PhD, senior-lecturer, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Str. Yanushkevich 6, 010000, Astana, Kazakhstan

Ailauova Zh.S. – Doctor of Philosophy (PhD), Head of the International Relations Department, Korkyt Ata Kyzylorda University, Korkyt Ata Kyzylorda University, Aiteke bi str., 29A, 120000, Kyzylorda, Kazakhstan